

Dostępność i jakość edukacji
dla uczniów niepełnosprawnych

Wszystko jasne. Dostępność i jakość edukacji dla uczniów niepełnosprawnych

Wnioski i rekomendacje

dr Paweł Kubicki, Rzecznik uczniów niepełnosprawnych
Stowarzyszenie Nie-Grzeczne Dzieci
Warszawa, 31.01.2012

Plan prezentacji

- Źródła
- Kontekst działań
- Wyniki
- Rekomendacje

Dostępność i jakość edukacji
dla uczniów niepełnosprawnych

Źródła

- Dane zastane (akty prawne, lokalne strategie i dokumenty urzędowe, dane statystyczne).
- Badania jakościowe (38 wywiadów indywidualnych z rodzicami, nauczycielami i przedstawicielami samorządów).
- Działalność rzecznicza (w 2011 ponad 2200 maili, kilkaset udzielonych porad, kilkadziesiąt interwencji, spotkania i debaty eksperckie).

Kontekst działań

- Według danych SIO (30.09.2010) w Polsce jest ok. 160 tys. uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (2,4% wszystkich uczniów).
- Co dziesiąte niepełnosprawne dziecko (11,7%) żyje poniżej minimum egzystencji (dane za GUS). Zdecydowana większość uczniów z niepełnosprawnością nigdy nie będzie pracować, duża część zakończy edukację na poziomie gimnazjum. Z pracy zwolni się też znaczna część opiekunów.
- Koszt utrzymania jednej osoby niepracującej to 37 tys. zł rocznie (dane za Eurofund). Zwiększenie efektywności działań systemu edukacji to nie tylko poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, ale wielomiliardowe oszczędności dla budżetu państwa i samorządów lokalnych.

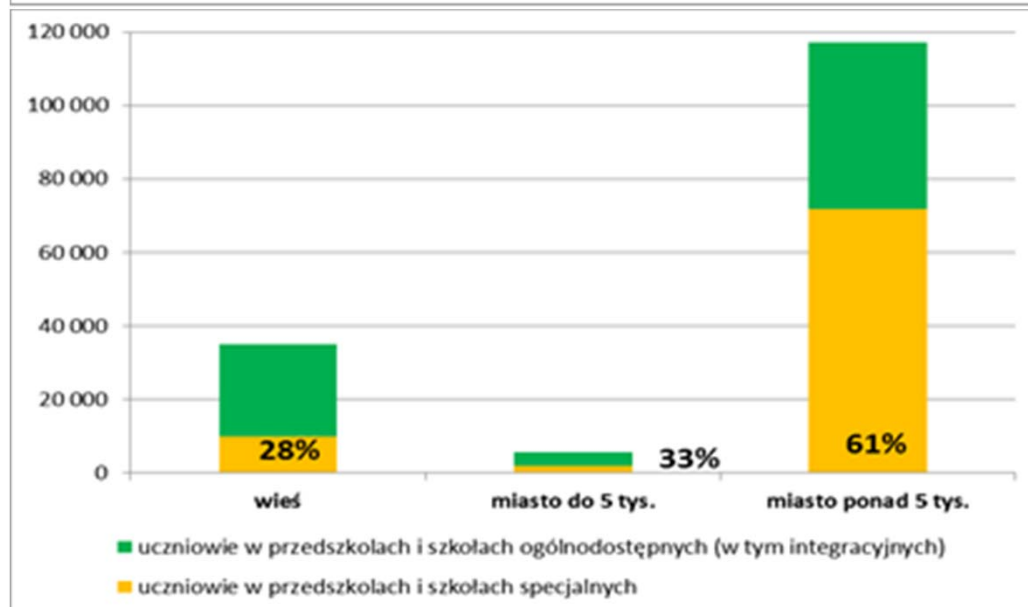
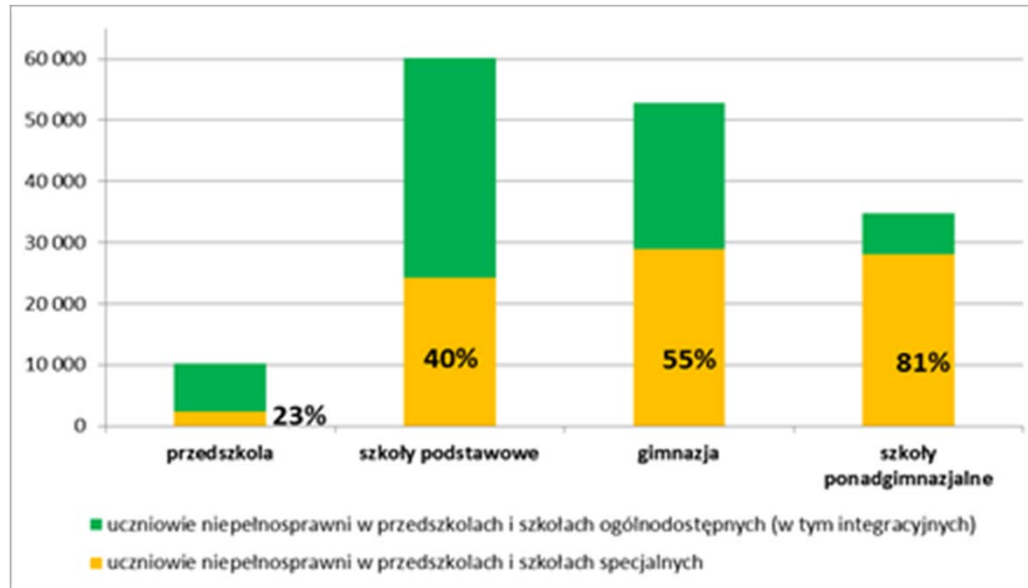

Dane statystyczne (1)

- Większość uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (SPE) uczy się w placówkach specjalnych.
- W dwóch trzecich placówek edukacyjnych w 2010 roku nie było ani jednego ucznia z orzeczeniem.
- Istnieją duże różnice pomiędzy miastem a wsią, jak i poszczególnymi etapami edukacyjnymi.

Dane statystyczne (2)

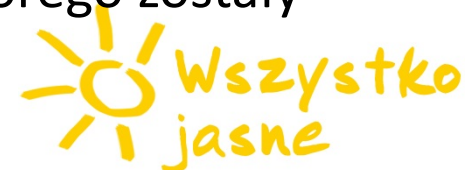

 Wszystko jasne

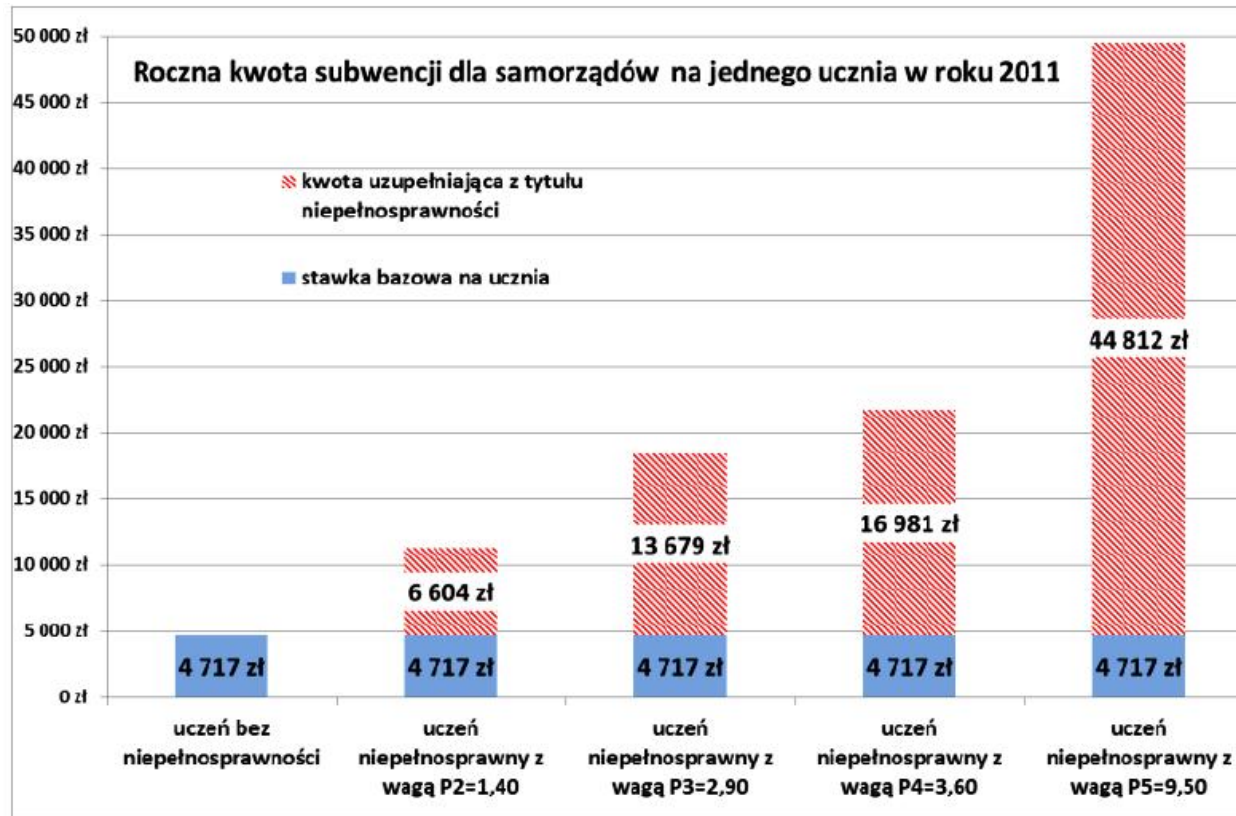
Dostępność i jakość edukacji dla uczniów niepełnosprawnych

Finansowanie edukacji (1)

- Wysokość części oświatowej subwencji ogólnej jest obliczana w oparciu o corocznie wydawane Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej na dany rok budżetowy.
- Na ucznia niepełnosprawnego kwota subwencji jest uzupełniona o dodatkową kwotę, wynikającą z rodzaju niepełnosprawności. Formalnie subwencja jest naliczana w oparciu o zasadę „pieniądz idzie za uczniem” – idzie on jednak tylko do samorządu, nie do placówki.
- Samorządy mają całkowitą swobodę wydatkowania środków pochodzących z subwencji oświatowej. Wiele samorządów wrzuca je do wspólnego worka i nie finansuje z nich zaspokajania zwiększonych potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnego ucznia, na którego zostały przyznane.

Finansowanie edukacji (2)

waga P2: upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, niedostosowanie społeczne, zaburzenia zachowania, zagrożenie uzależnieniem, zagrożenie niedostosowaniem społecznym, choroby przewlekłe

waga P3: niewidomi i słabowidzący, niepełnosprawność ruchowa, zaburzenia psychiczne

waga P4: niesłyszący i słabosłyszący, upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym

waga P5: upośledzenie umysłowe w stopniu głębokim (obowiązek szkolny lub obowiązek nauki realizowany poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych), niepełnosprawności sprzężone oraz autyzm

Dostępność i jakość edukacji
dla uczniów niepełnosprawnych

Wnioski projektowe (1)

- Istnieje bardzo duża niewiedza (samorządów, dyrektorów szkół i nauczycieli, jak i rodziców), co do obowiązujących przepisów dotyczących edukacji osób ze SPE.
- Wśród przedstawicieli oświaty istnieje powszechne przekonanie, że nie ma możliwości **realnego wsparcia** uczniów z niepełnosprawnością w placówkach ogólnodostępnych.
- Wsparcie zwyczajowo dostępne jest na jednakowym dla każdego dziecka minimalnym dopuszczalnym poziomie, niezależnym od potrzeb dziecka.

Wnioski projektowe (2)

- Zapewnienie zindywidualizowanego wsparcia i faktycznej realizacji zaleceń z orzeczenia, poza nielicznymi placówkami, wymaga osobistej interwencji rodziców.
- Rodzice walczący o **respektowanie prawa** do edukacji są traktowani jako roszczeniowi i kłopotliwi, są też w swojej walce osamotnieni.
- Kuratoria często ograniczają się jedynie do kontroli dokumentacji, bez rozmowy z rodzicami i bez sprawdzania efektów wsparcia.

Wnioski projektowe (3)

- Propozycją MEN w przypadku braku realizacji zaleceń i łamaniu prawa przez placówkę edukacyjną jest zgłoszenie sprawy do sądu.
- Jest to rozwiązanie czysto teoretyczne, bo w praktyce rodzice nie zgromadzili odpowiedniej dokumentacji, nie mają odpowiedniej wiedzy, a przede wszystkim nie chcą zmarnować życia dziecka, które uczęszcza do nieprzychylnemu placówki.
- Brakuje ustawowych sankcji za brak realizacji zaleceń z orzeczenia poza pokontrolnymi zaleceniami usunięcia uchybień w ramach nadzoru pedagogicznego.

Wnioski projektowe (4)

- Najczęstsze strategie rodziców w przypadku braku realizacji zaleceń to:
 - rezygnacja z pracy i pełnienie funkcji terapeuty/ nauczyciela wspomagającego/ opiekuna dla własnego dziecka
 - finansowanie wsparcia ze środków własnych w postaci „wolontariuszy” przychodzących do placówki, bądź płatnych zajęć poza placówką
 - przeniesienie dziecka do placówki integracyjnej, bądź specjalnej
 - rezygnacja z walki o wsparcie (wypalenie rośnie z wiekiem dziecka)
- Najczęstsze wytłumaczenia samorządów i placówek:
 - Nie mamy środków na dodatkowe wsparcie (*dziecko może zostać, ale nie ma co liczyć na realizację zaleceń*)
 - Nie mamy warunków do udzielania wsparcia (w domyśle: *proszę zabrać dziecko do innej placówki: integracyjnej lub specjalnej*)

Podsumowanie

- Obecny system wsparcia uczniów z niepełnosprawnością nie spełnia oczekiwań:
 - dzieci z niepełnosprawnością i ich opiekunów
 - innych dzieci i ich opiekunów
 - dyrektorów szkół i nauczycieli
 - władz samorządowych
- W praktyce system nie realizuje celów, do których został zaprojektowany, czego świadomi są także przedstawiciele MEN.
- Nowe rozporządzenia i kolejne obowiązki nakładane na samorządy i placówki edukacyjne nie zmieniają rzeczywistości. Spowodują tylko wzrost biurokracji i pogłębienie przepaści między teorią a praktyką.

Rekomendacje

- Budowa całościowego systemu wsparcia uczniów z niepełnosprawnością i ich rodzin w oparciu o *Rekomendacje zespołu MEN ds. SPE (2009)*.
- Monitoring i ewaluacja już istniejących rozwiązań. Wsparcie mediacji w sytuacjach konfliktowych.
- Powiązanie dodatkowych środków pieniężnych z wag subwencyjnych wynikających z niepełnosprawności z placówką, do której trafi dziecko.

